

**แนวทางการจัดการร่วมของการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่
อำเภอกระแสดินธุ์ จังหวัดสงขลา ***
**Co – Management Guideline for Tourism Development
in Krasaesin District, Songkhla Province**

โยธิน ทองเนื้อแข็ง และ สมเกียรติ สายธนู
Yothin Thongnuaekheng, Somkiat Saithanoo
วิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยทักษิณ
International College Thaksin University
Corresponding Author, Email: yothin1970@yahoo.co.th

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว และประเมินความเข้มแข็งในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน ในอำเภอกระแสดินธุ์ จังหวัดสงขลา 2) กำหนดแนวทางการจัดการร่วมระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในอำเภอกระแสดินธุ์ จังหวัดสงขลา โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลักด้วยวิธีการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่มกับผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 50 คน ประกอบด้วย ภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน

ผลการวิจัยพบว่า ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวและประเมินความเข้มแข็งในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน พบว่า อำเภอกระแสดินธุ์มีแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ มีสิ่งอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว มีทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทโบราณสถาน มีตำนานท้องถิ่นเชื่อมโยงคุณค่าทางด้านจิตใจ มีทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทกิจกรรมวัฒนธรรมประเพณี เชื่อมโยงกับการประกอบอาชีพและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ สำหรับแนวทางการจัดการร่วมระหว่าง

* ได้รับความเห็นชอบ: 20 ตุลาคม 2566; แก้ไขบทความ: 25 มกราคม 2567; ตีพิมพ์: 25 มกราคม 2567

ภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวอำเภอกระแสดินธุ์ พบว่า ควรมีการจัดทำแผนแม่บทของการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวระดับอำเภอ โดยประกอบด้วย ตัวแทนภาครัฐจากหน่วยงานในพื้นที่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มวิสาหกิจชุมชน และกลุ่มอาชีพมาร่วมจัดทำแผนงาน แผนโครงการ และแผนงบประมาณ โดยจัดทำแผนทั้งระยะสั้นและระยะยาว ทั้งในรูปแบบกิจกรรม/โครงการเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว การจัดทำปฏิทินกิจกรรมประจำปี การวางแผนงบประมาณผ่านหน่วยงานภาครัฐ และการประชาสัมพันธ์ทุกกิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: การจัดการร่วม; การพัฒนาการท่องเที่ยว; อำเภอกระแสดินธุ์

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the potential of tourist attractions and to assess the strength of community in tourism management Krasaesin district Songkhla province. 2) to set guidelines for joint management between the public sectors, the private sectors and the community in the development of tourism in Krasaesin district Songkhla province. The qualitative research method was employed, involving participatory observation, in-depth interview, and focus group with 50 key informants, including representatives from public and private sectors, as well as the community.

The results were as follows: The potential of tourism destinations and the evaluation of community tourism management found that Krasaesin district has natural tourism resources and convenient access to tourist attractions. There are historical attractions and local legends that link to the cultural values and spiritual resources. There are also cultural and traditional tourism resources linked to livelihoods and ways of life. The guidelines for collaborative management among the government sectors, private sectors, and community in the development of tourism in Krasaesin district were studied, and it was found that it is necessary to

develop a master plan for tourism development at the district level. The plan should involve representatives from the government sectors, local organizations, community enterprises, and occupational groups to collaborate in creating project plans and budget plans. Both short-term and long-term plans should be developed, including activity-based projects to support tourism, the creation of an annual activity calendar, budget planning through government agencies, and the continuous implementation of promotional activities in the area.

Keywords: co-management; tourism development; Krasaesin district

1. บทนำ

การท่องเที่ยวเป็นหนึ่งในภาคอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญในระดับนานาชาติ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเติบโตอย่างต่อเนื่อง กระแสนิยมในการเดินทางท่องเที่ยวมีแนวโน้มขยายตัวเพิ่มขึ้นสามารถสร้างรายได้ทั่วโลกประมาณ 1.7 ล้านล้านเหรียญสหรัฐ (World Tourism Organization, 2023) การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือสำคัญนำไปสู่การเพิ่มรายได้แก่ประชาชนในพื้นที่ต่างๆ ของแต่ละประเทศที่ได้นำการท่องเที่ยวเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาประเทศ และเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาด้านเศรษฐกิจในพื้นที่ต่าง ๆ นอกจากนั้นยังเป็นส่วนหนึ่งในการอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติและเป็นกิจกรรมหนึ่งที่มีส่วนสำคัญในการสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมให้คงอยู่คู่สังคมในแต่ละพื้นที่ที่มีการส่งเสริมการท่องเที่ยว ประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพชั้นนำของโลกที่เติบโตอย่างมีดุลยภาพบนพื้นฐานความเป็นไทย เพื่อส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และกระจายรายได้สู่ประชาชนทุกภาคส่วนอย่างยั่งยืน (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2560)

จังหวัดสงขลาซึ่งมีวิสัยทัศน์ “สงขลา ศูนย์กลางเศรษฐกิจภาคใต้ ประชาชนมีคุณภาพ สิ่งแวดล้อม ยั่งยืน” ได้ให้ความสำคัญในการพัฒนาพื้นที่ของตนให้เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวของภาคใต้ โดยใช้ความโดดเด่นจากฐานเดิมที่เป็นเมืองท่องเที่ยวชายแดน ความสวยงามของทรัพยากรและความหลากหลายทางวัฒนธรรม รวมทั้งเป็นเส้นทางสำคัญในการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวสำคัญของภูมิภาคทั้งฝั่งทะเลอันดามันและอ่าวไทย (คณะกรรมการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ (ก.บ.จ.), 2561, น. 199-200) อำเภอกระเสสินธุ์ซึ่งเป็นอำเภอ

หนึ่งในจังหวัดสงขลาเป็นพื้นที่ที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ทั้งในด้านวัฒนธรรม และระบบนิเวศทางธรรมชาติที่หลากหลายในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ปัจจุบันอำเภอ กระแสสินธุ์ประสบปัญหาเชิงพื้นที่จากภัยพิบัติทางธรรมชาติด้วยข้อจำกัดของน้ำท่วม-น้ำแล้ง ประชาชนมีรายได้หลักจากภาคการเกษตร ขาดการพัฒนาอาชีพที่หลากหลาย และขาดการ สร้างกิจกรรมเพื่อหารายได้เสริม ดังนั้นหากมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติในพื้นที่ เพื่อรองรับการขยายตัวทางการท่องเที่ยวต่อไปในอนาคต จะทำให้ประชาชนในพื้นที่สามารถ พัฒนาเศรษฐกิจของตนให้ดีขึ้น

จากประเด็นที่กล่าวมาข้างต้น จึงจำเป็นในการศึกษาเพื่อออกแบบในการวางแผนการ พัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วมพื้นที่อำเภอกระแสสินธุ์ให้เป็นรูปธรรม เนื่องจากใน ปัจจุบันอำเภอกระแสสินธุ์เริ่มมีนักท่องเที่ยวนิยมเดินทางเข้ามาในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง แต่ยังคง ขาดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีความชัดเจน ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของการพัฒนาขับเคลื่อน การท่องเที่ยวในอำเภอนี้โดยการศึกษาแนวทางการจัดการร่วมการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ อำเภอกระแสสินธุ์ และนำไปสู่คำถามการวิจัยการศึกษาที่ว่าศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว การพัฒนา ศักยภาพการท่องเที่ยวและสร้างความเข้มแข็งในการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนในอำเภอ กระแสสินธุ์เป็นอย่างไร มีอะไรบ้าง และความเข้มแข็งของชุมชนอยู่ในระดับใด แนวทางการ พัฒนาและรูปแบบทางการท่องเที่ยวที่ควรส่งเสริมสนับสนุนควรเป็นไปในลักษณะใด บทบาท ภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน ในรูปแบบของการจัดการร่วมที่ส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว อำเภอกระแสสินธุ์ ควรมีลักษณะอย่างไร ซึ่งผลการศึกษาวิจัยดังกล่าวจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง สำหรับการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาเชิงพื้นที่ของอำเภอกระแสสินธุ์โดยชุมชนมีส่วนร่วม และจะเป็นกลไกสำคัญที่จะนำไปสู่การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ต่อไปในอนาคต

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวและประเมินความเข้มแข็งในการจัดการท่องเที่ยว ของชุมชนใน อำเภอกระแสสินธุ์ จังหวัดสงขลา
2. เพื่อกำหนดแนวทางการจัดการร่วมกันระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนในการ พัฒนาการท่องเที่ยวของอำเภอกระแสสินธุ์ จังหวัดสงขลา

3. วิธีดำเนินการวิจัย

1. ผู้ให้ข้อมูลหลัก

นักวิชาการด้านการท่องเที่ยวจากมหาวิทยาลัยในจังหวัดสงขลา สมาชิกเทศบาลตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่ศึกษา จำนวน 10 คน กลุ่มสมาชิกภาคีด้านชมรมการท่องเที่ยว วิสาหกิจชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว จำนวน 20 คน กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว นักธุรกิจ ภาคเอกชนที่ประกอบธุรกิจด้านการท่องเที่ยว จำนวน 20 คน

2. เครื่องมือในการที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวและประเมินความเข้มแข็ง ใช้แบบประเมินศักยภาพทรัพยากรการท่องเที่ยวและแบบสังเกตอย่างมีส่วนร่วม (Participatory Observation form) ตลอดจนแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview form) ในประเด็นความเข้มแข็งในการจัดการการท่องเที่ยว โดยเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi Structure Interview) กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ที่คัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง จากการค้นคว้าเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนลงสำรวจพื้นที่ภาคสนาม (Field Survey) เพื่อศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว โดยอาศัยหลักการ Grounded Theory เพื่อสัมภาษณ์และสังเกตแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรการท่องเที่ยวอำเภอกระเสลีนธุ์ ทั้งนี้การประเมินความเข้มแข็งของชุมชนใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยมีแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi Structure Interview) ส่วนการกำหนดแนวทางการจัดการร่วม ใช้การจัดเวทีประชุมกึ่งทางการเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่เป็น (Semi- formal discussion format)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของผู้ให้ข้อมูลหลักมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis) โดยผู้วิจัยดำเนินการแยกประเภทและการจัดหมวดหมู่ของข้อมูล (Categories) และจัดทำดัชนีข้อมูล (Indexing) อธิบายและวิเคราะห์แบบของความหมาย (Meaning of Pattern) ข้อมูลที่สัมภาษณ์ และข้อมูลการจัดเวทีประชุมกึ่งทางจากปรากฏการณ์ที่ค้นพบดังกล่าว นำมาแปลความหมายของข้อมูลเพื่อนำมาสู่การเรียบเรียงระบบข้อมูลใหม่อีกครั้ง และสรุปข้อค้นพบเชื่อมโยงกับแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้เป็นกรอบในการศึกษาสำหรับการตอบ

วัตถุประสงค์ในแต่ละข้อ สำหรับการวิเคราะห์เนื้อหาจะนำไปพรรณนาและวิเคราะห์ปรากฏการณ์เพื่อตอบประเด็นการศึกษาที่กำหนด

4. สรุปผลการวิจัย

1. ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวและการประเมินความเข้มแข็งในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน อำเภอกระแสสินธุ์ จังหวัดสงขลา

การวิเคราะห์ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอกระแสสินธุ์ โดยใช้แนวคิดของหลักการจัดแบ่งประเภททรัพยากรการท่องเที่ยว ออกเป็น 3 ประเภท (ทิพวรรณ พุ่มมณี, 2546) ประกอบด้วย 1) แหล่งท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เช่น ภูเขา ถ้ำ น้ำตก 2) แหล่งท่องเที่ยวประเภทโบราณสถาน เช่น วัด มัสยิด บ้านเรือนไทย เก้าแก้ว และ 3) แหล่งท่องเที่ยวประเภท กิจกรรมวัฒนธรรม ประเพณี พบว่า แหล่งท่องเที่ยวในอำเภอนี้ มีความโดดเด่นในด้านสภาพแวดล้อม ทัศนียภาพที่สวยงาม และความเป็นอัตลักษณ์ของแต่ละแหล่งที่มีลักษณะเฉพาะตัว เช่น แหลมควายราบที่สามารถมองเห็นทิวทัศน์ในมุมที่แตกต่างโดยเป็นมุมมองแนวราบของบริเวณทะเลสาบสงขลา ควนสีปามีจุดเด่นในการมองมุมสูงของทะเลสาบสงขลาที่สามารถมองเชื่อมโยงทัศนียภาพต่อกับพื้นที่ของจังหวัดข้างเคียง แหลมพระเทพเป็นจุดชมวิวที่มีตำนานเชื่อมโยงกับโนราและอาถรรพ์เรื่องเล่าที่สร้างความน่าพิศวงให้แก่ผู้มาเยือน คอกควายนายแรงเป็นสิ่งมหัศจรรย์ที่เกิดขึ้นกลางทะเลสาบผูกโยงกับตำนานท้องถิ่น ทำให้มีความน่าสนใจดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยว สำหรับความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว พบว่า สามารถเดินทางเข้าถึงแหล่งได้โดยทางบกและทางเรือ ทางบกมีความสะดวกมากกว่าเนื่องจากแต่ละแหล่งมีถนนสายชนบทตัดผ่าน และเป็นถนนคอนกรีตที่สามารถเดินทางได้ทุกฤดูกาล ทางเรือยังไม่มีท่าเรือที่ได้มาตรฐานไว้สำหรับรองรับกิจกรรมทางการท่องเที่ยว สำหรับพาหนะในการเดินทางเข้าถึงพื้นที่ พบว่า ไม่มียานพาหนะสาธารณะในพื้นที่เพื่อนำนักท่องเที่ยวไปเยี่ยมชมสถานที่ต่าง ๆ ทำให้นักท่องเที่ยวต้องใช้รถยนต์ส่วนตัวในการเดินทาง สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยว พบว่า แหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติของอำเภอกระแสสินธุ์ มีสถานที่จอดรถที่ต้องปรับปรุงให้ได้มาตรฐาน สถานที่นั่งพักผ่อนและการตกแต่งภูมิสถาปัตย์เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ถ่ายภาพและ นั่งพักหรือหลบแดดหลบฝนมีน้อยเกินไป นอกจากนั้นยังขาดป้ายสื่อความหมาย แผนที่เส้นทางเดินชมแหล่งและศูนย์เรียนรู้เพื่อบริการนักท่องเที่ยว

การวิเคราะห์ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวประเภทโบราณสถานในพื้นที่ พบว่ามีโบราณสถานที่มีคุณค่าเชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์ราชประเพณีของสถาบันกษัตริย์ไทยและเกี่ยวข้องกับวิวัฒนาการศาสนา เช่น บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์แหลมบ่อท่อ วัดสูงเกาะใหญ่ ซึ่งมีความน่าสนใจในด้านความสำคัญทางประวัติศาสตร์และง่ายต่อการเข้าถึงพื้นที่ สำหรับภาพรวมของทรัพยากรท่องเที่ยวแหล่งอื่น ๆ พบว่า มีความสะดวกในการเข้าถึงแหล่ง มีถนนที่ได้มาตรฐาน แต่เมื่อวิเคราะห์ความพร้อมด้านสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่า ยังขาดศูนย์ข้อมูลเพื่อบริการนักท่องเที่ยว จุดแวะนั่งพัก และร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึกในพื้นที่ นอกจากนี้ยังไม่มีคนในชุมชนที่ทำหน้าที่บรรยายและให้ความช่วยเหลือนักท่องเที่ยว ยังไม่มีป้ายสื่อความหมายที่มีภาษาที่หลากหลายทำให้ไม่สามารถให้บริการแก่นักท่องเที่ยวจากหลายประเทศได้

การวิเคราะห์ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวประเภทกิจกรรมทางวัฒนธรรมและประเพณี พบว่า มีความน่าสนใจ เพราะเป็นกิจกรรมที่เชื่อมโยงตำนาน ความเชื่อและเครื่องมือในการดำรงชีวิตประจำวัน เช่น การทอผ้า เป็นต้น ความสะดวกในการเข้าถึงพื้นที่มีความพร้อม เพราะมีถนนได้มาตรฐาน ส่วนสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น พบว่า ยังขาดกระบวนการสื่อความหมาย ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว และแนวทางการยกระดับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และกลุ่มอาชีพในพื้นที่ให้เป็นศูนย์เรียนรู้เพื่อการท่องเที่ยว ขาดผู้บรรยายนำชมอย่างเป็นระบบ ขาดป้ายสื่อความหมายเพื่อกระบวนการเรียนรู้รูปแบบการผลิตและการใช้ประโยชน์ของผลิตภัณฑ์ในชุมชนที่ผลิตขึ้นมา

1.1 การประเมินความเข้มแข็งในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน

โดยมีผู้เชี่ยวชาญพิจารณาใน 4 มิติ ได้แก่ 1) มิติด้านเศรษฐกิจ (ปัจจัยทุนที่สร้างขึ้น) 2) มิติด้านสังคม (ปัจจัยทุนมนุษย์) 3) มิติด้านวัฒนธรรม (ปัจจัยทุนทางสังคม) และ 4) มิติด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ปัจจัยทุนทางธรรมชาติ) สุมาลิ สันติพลวุฒิ, โสมสกา เพชรานนท์, และ สมหมาย อุดมวิทิต (2550) พบดังนี้

1.1.1 มิติด้านเศรษฐกิจ (ปัจจัยทุนที่สร้างขึ้น) ชุมชนมีความเข้มแข็งในการบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว มีความสนใจและมีความพร้อมในการรับการพัฒนามีกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นโดยชุมชนดำเนินการด้วยตัวเอง แต่ยังขาดการผลักดันหรือขับเคลื่อนโดยภาครัฐ โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ ชุมชนยังขาดการนำความรู้เฉพาะด้านเข้าไปใช้ประกอบการบรรยายนำชม และขาดการบริหารจัดการนำเที่ยวอย่างเป็นระบบ ตลอดจน ยังขาดการพัฒนาพื้นที่ทางกายภาพเพื่อรองรับการท่องเที่ยว นอกจากนี้ชุมชนยังขาดโอกาสในการใช้ต้นทุนทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อสร้างประโยชน์ ส่วนทางด้านเศรษฐกิจทางเลือก

พบว่า การสร้างกิจกรรมเพื่อหารายได้จากการท่องเที่ยวไม่ใช่กิจกรรมหลัก แต่เป็นกิจกรรมเสริมในพื้นที่ ดังนั้นจึงยังไม่มี การจัดนำเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว ยกเว้นการนั่งเรือชมปลาโลมา ส่วนในพื้นที่อื่น ๆ ยังเป็นการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อเยี่ยมชมแหล่ง แต่ไม่ได้ถูกพัฒนาเป็นเส้นทางท่องเที่ยว ไม่มีการบริหารจัดการโฮมสเตย์เพื่อเป็นที่พักทางเลือกให้แก่นักท่องเที่ยวที่สามารถนำมาสู่การสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน และยังขาดการส่งเสริมการท่องเที่ยวในรูปแบบของการท่องเที่ยวโดยชุมชน

1.1.2 มิติทางด้านสังคม (ปัจจัยทุนมนุษย์) ชุมชนยังไม่มี การรวมกลุ่มจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนเพื่อนำเที่ยวในพื้นที่ อย่างไรก็ตามคนในชุมชนมีความสนใจในการพัฒนา กิจกรรมการท่องเที่ยวโบราณสถานในพื้นที่ที่เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจและเคารพสักการะของชุมชน และยัง เป็นศูนย์รวมความผูกพันให้กับคนในพื้นที่ที่ย้ายถิ่นฐานไปภูมิลำเนาอื่น โดยชุมชนมีความต้องการที่จะพัฒนา กิจกรรมทางสังคมประจำปี นอกจากนั้นยังพบว่า ในพื้นที่ยังไม่มี การจัดการนำชมแหล่งกิจกรรมกลุ่มอาชีพ ยังขาดการพัฒนาอย่างเป็นระบบเพื่รองรับการท่องเที่ยว ขาดความร่วมมือในการบริหารจัดการ และขาดการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมสำหรับการท่องเที่ยว เช่น การเป็นเจ้าบ้านที่ดี การจัดการเที่ยว โดยอาสาสมัครผู้นำเที่ยวชุมชน และยุวมัคคุเทศก์

1.1.3 มิติทางด้านวัฒนธรรม (ปัจจัยทุนทางสังคม) ชุมชนมีความเข้มแข็งในมิติ ด้านวัฒนธรรมโดยเฉพาะอย่างยิ่งระบบเครือญาติ ชุมชนมีความสนใจในการพัฒนา กลุ่มอาชีพเพื่อบรรจุกิจกรรมการท่องเที่ยว มีการสืบทอดมรดกทางด้านวัฒนธรรม ประกอบด้วย อาหาร เครื่องแต่งกาย ที่อยู่อาศัย ภาษา และการดำรงชีวิตที่ยึดมั่นในความเข้มแข็งระบบเครือญาติ ทำให้ ชุมชนมีความพร้อมในการพัฒนาในมิติต่าง ๆ มิติทางด้านวัฒนธรรม ชุมชนมีความโดดเด่นทาง ด้านวัฒนธรรม มีเอกลักษณ์ในด้านวัฒนธรรมอาหาร การพูด และมีการยกย่องให้เกียรติผู้สูงอายุใน ชุมชน ทำให้มีศักยภาพในการสร้างความเข้มแข็งทางด้านภูมิปัญญาในการผลิตผ้าทอ การตีมีด การทำนา และการประกอบอาชีพการทำประมงในทะเลสาบ ซึ่งเป็นความเข้มแข็งที่สามารถ นำมาใช้ประกอบในการพัฒนาการท่องเที่ยวด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้

1.1.4 มิติทางด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ปัจจัยทุนทาง ธรรมชาติ) ชุมชนมีความเข้มแข็งในการให้ความร่วมมือกันในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มีกิจกรรม เกิดขึ้นในชุมชน เช่น การทำบ้านปลาเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรการปล่อยปลาเพื่อสร้างความอุดม สมบูรณ์กลับสู่ทะเลสาบสงขลา และมีการฝึกอบรมได้รับแนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

2. แนวทางการจัดการร่วมระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวอำเภอกระแสดินธุ์ จังหวัดสงขลา

แนวทางการจัดการร่วมทุกภาคส่วนเข้ามามีบทบาทในการจัดการ จากผลการศึกษาพบว่า แต่ละหน่วยงานทั้ง 3 ภาคส่วน ควรเข้ามามีส่วนร่วมและบทบาทในการพัฒนาตลอดจนวางแผนการจัดการท่องเที่ยวของอำเภอกระแสดินธุ์ ดังนี้

2.1 ภาครัฐ ประกอบด้วย 1) ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดสงขลา ให้การสนับสนุนการใช้พื้นที่ป่าสงวนเป็นป่าชุมชนเพื่อกิจกรรมนันทนาการ ในพื้นที่ ๆ มีแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยว 2) วัฒนธรรมจังหวัดสงขลา พื้นที่กิจกรรมดั้งเดิมในพื้นที่ เช่น กิจกรรมการทำขนมวัฒนธรรม การพัฒนาอาหารพื้นถิ่น การสืบสานตำนานพื้นบ้าน กิจกรรม ลอยแพ สะเดาะเคราะห์ พัฒนาพิพิธภัณฑ์สมเด็จพระเจ้าเอกใหญ่ 3) พัฒนาชุมชน ส่งเสริมการกลุ่มสมาชิกเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์เข้าสู่การได้รับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ในระดับโอท็อปและพัฒนาสินค้าชุมชนให้มีความโดดเด่นเพื่อต่อยอดสินค้าที่ระลึกในพื้นที่ พัฒนากลุ่มสมาชิกให้เข้มแข็ง 4) อุตสาหกรรมจังหวัดสงขลา จัดทำแผนยกระดับผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชน เพื่อต่อยอดเป็นสินค้าที่ระลึกประจำอำเภอกระแสดินธุ์เชื่อมโยงเรื่องราวและตำนานพื้นถิ่น 5) ท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสงขลา วางแผนกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและการพัฒนาทรัพยากรบุคคลในพื้นที่เพื่อรองรับการขยายตัวของนักท่องเที่ยว และ จัดโครงการเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่ 6) อำเภอกระแสดินธุ์ โดยนายอำเภอ ทำหน้าที่ประธานคณะกรรมการพัฒนาการท่องเที่ยวอำเภอกระแสดินธุ์เพื่อจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาการท่องเที่ยวอำเภอกระแสดินธุ์ 7) องค์การปกครองท้องถิ่นในพื้นที่ กำหนดโครงการเพื่อเชื่อมโยงการท่องเที่ยวปีละ 2 โครงการ จัดตั้งคำขอบประมาณประจำปีเพื่อใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยว และ 8) สถาบันการศึกษา พัฒนาหลักสูตรการจัดอบรมหลักสูตรระยะสั้นเพื่อพัฒนาศักยภาพบุคลากรในชุมชน ยกระดับการให้บริการด้านการท่องเที่ยว เช่น การจัดอบรมการจัดการโฮมสเตย์ ยุวมัคคุเทศก์ อาสาสมัครนำเที่ยว การบริการในภัตตาคาร การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน การจัดทำแผนที่เส้นทางท่องเที่ยวในพื้นที่ การจัดทำบทบรรยายนำชมแหล่งท่องเที่ยว

2.2 ภาคเอกชน สมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา สมาพันธ์ธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา สมาคมสมาพันธ์ธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา และบริษัทนำเที่ยว ลงพื้นที่เพื่อทดลองรูปแบบการท่องเที่ยว ตามเส้นทางท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอกระแสดินธุ์เพื่อให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะเพื่อนำไปสู่การปรับรูปแบบการนำเที่ยวและพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก

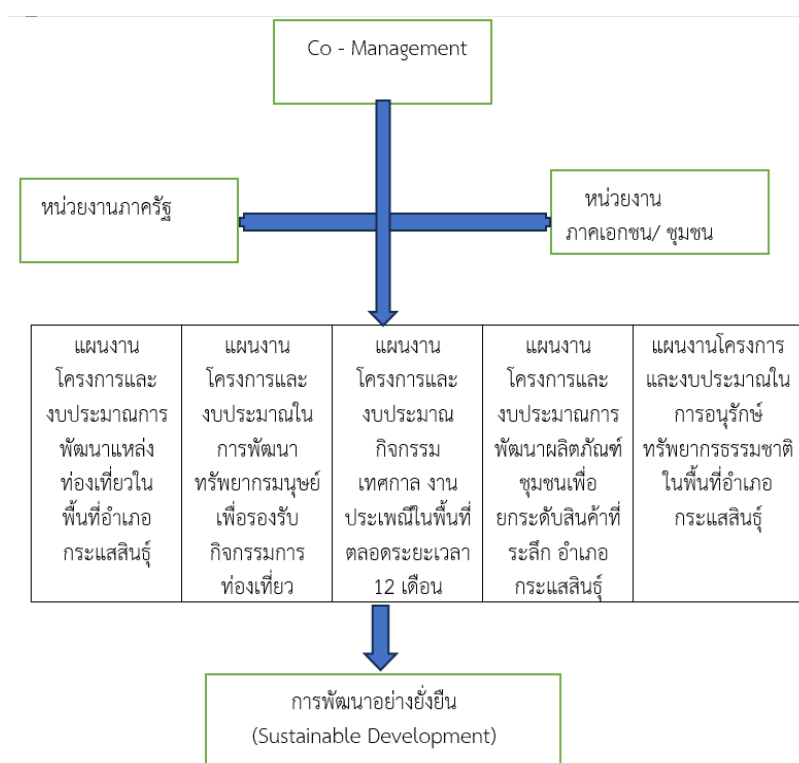
สะดวกในการรองรับนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ควรมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวร่วมกับหน่วยงานในพื้นที่เพื่อนำนักท่องเที่ยวเข้าร่วมในกิจกรรมเทศกาลงานประเพณีในพื้นที่ตลอดปี ร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ สนับสนุนและมีส่วนร่วมในกิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และการพัฒนาทักษะอาชีพให้กับชุมชน โดยสนับสนุนกลุ่มชุมชนเป็นศูนย์การเรียนรู้เพื่อนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมและได้ทดลองทำกิจกรรมร่วมกับชุมชน

2.3 ภาคประชาชน กลุ่มท่องเที่ยวชุมชนในพื้นที่ ควรบริหารจัดการกลุ่มอย่างเป็นระบบและยกระดับมาตรฐานการบรรยายนำชม พร้อมพัฒนา บทบรรยาย เรื่องเล่าในพื้นที่ไว้สำหรับบริการนำชมและต้อนรับนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ ควรมีการจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวในชุมชนอย่างเป็นระบบและได้มาตรฐาน ตลอดจนเพิ่มช่องทางในการติดต่อประสานงานเพื่อนักท่องเที่ยวท่องเที่ยวตามเส้นทางท่องเที่ยว และอำนวยความสะดวกในการบรรยายนำชมในแหล่งท่องเที่ยวที่ปรากฏในชุมชน

จากข้อมูลข้างต้น ทุกหน่วยงานจะต้องดำเนินการร่วมจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาการท่องเที่ยว นำมาสู่แนวทางในการจัดการร่วมเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวอำเภอกระแสนธุ์ ภายใต้แนวคิดการจัดการร่วมจะดำเนินการไปสู่ความสำเร็จโดยมีแนวทางกระบวนการจัดการร่วมประกอบด้วย การเตรียมการจัดการในส่วนของผู้เกี่ยวข้อง แผนงานและข้อตกลงร่วมกันในการจัดการร่วม 1) ขั้นตอนเตรียมการจัดการในส่วนผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยภาครัฐขับเคลื่อนการท่องเที่ยวในพื้นที่ ดำเนินการภายใต้บทบาทที่สอดคล้องกับพันธกิจ 5 ด้านที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวหรือ 5As 2) แผนงานและข้อตกลงร่วมกันในการจัดการร่วม ภาครัฐทุกหน่วยงานในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องร่วมกันจัดทำแผนแม่บททุกมิติ เพื่อพัฒนาการรองรับนักท่องเที่ยวและกิจกรรมในพื้นที่ สำหรับภาคเอกชนที่ประกอบธุรกิจที่เกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยวร่วมจัดทำแผนการพัฒนาธุรกิจของตนเองเพื่อเป็นทิศทางในการพัฒนาสอดคล้องกับการขับเคลื่อนภาครัฐ ส่วนภาคประชาชนสามารถรวมกลุ่มขับเคลื่อนกิจกรรมการท่องเที่ยว ในรูปแบบกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มท่องเที่ยวชุมชนและกลุ่มโฮมสเตย์ 3) การจัดทำแผนงานปฏิบัติ ภาครัฐ พัฒนาการท่องเที่ยวร่วมกับชุมชนให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดการท่องเที่ยวและสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนภายใต้ความต้องการของชุมชน ภาคเอกชน ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมทำ และร่วมประเมินผลกิจกรรมที่มีส่วนช่วยในการพัฒนาพื้นที่ด้านการท่องเที่ยว ภาคประชาชน สามารถสร้างความเข้มแข็ง พัฒนาร่วมกับภาครัฐ และภาคเอกชน ในรูปแบบการจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มอาชีพ เพื่อสามารถเชื่อมต่อบริการจากหน่วยงานภาครัฐมาพัฒนายกระดับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ ทั้งนี้ การจัดทำ

แผนแม่บทการพัฒนาการท่องเที่ยวอำเภอกระแสดิน โดยเฉพาะการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เชื่อมต่อแหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นที่มีความเป็นเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ พัฒนาวิสาหกิจชุมชนเพื่อยกระดับศูนย์เรียนรู้ในการรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวในอนาคต ดังนั้น ทั้ง 3 ภาคส่วนจะต้องดำเนินการจัดทำแผนโครงการและงบประมาณ ในการพัฒนาพื้นที่ ดัง ภาพที่ 1 เพื่อให้เกิดกลไกขับเคลื่อนกิจกรรมการท่องเที่ยว และสร้างแรงจูงใจให้คนจากภายนอก เดินทางเข้ามาท่องเที่ยว นำไปสู่การกระตุ้นเศรษฐกิจให้เกิดการขยายตัวของพื้นที่

ภาพที่ 1. แนวทางการจัดการร่วม เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวอำเภอกระแสดิน จังหวัดสงขลา

จากแนวคิดของ Borrini-Feyerabend (2000) กล่าวถึงการจัดการร่วม เป็น สถานการณ์ที่ผู้กระทำทางสังคม (Social Actors) ที่มีการเจรจาตกลง นิยามและรับประกัน ระหว่างกันเกี่ยวกับการแบ่งปันหรือแบ่งสรรบทบาทหน้าที่ในการจัดการ สิทธิและความรับผิดชอบ ในเขตแดนและพื้นที่ที่กำหนด หรือกลุ่มของทรัพยากร โดยทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการ พัฒนาการท่องเที่ยวอำเภอกระแสดินต้องมีการเจรจาตกลงร่วมกันในเรื่องการวางแผนการจัดการ

ท่องเที่ยว แต่ละหน่วยงานมีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบและส่งเสริมกิจกรรมให้เกิดเป็นรูปธรรม โดยกระบวนการจัดการร่วมที่เกิดขึ้น คือ แผนงานโครงการและงบประมาณที่จะสนับสนุนเพื่อให้เกิดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ทรัพยากรบุคคลด้านท่องเที่ยว การจัดทำปฏิทินกิจกรรม ผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อยกระดับสินค้าที่ระลึก และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะองค์ประกอบโครงสร้างท้องถิ่นของอำเภอกระแสนั้นต้องมียุทธศาสตร์ที่หลักในการขับเคลื่อนหรือดำเนินการร่วมจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อเป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

5. อภิปรายผลการวิจัย

1. ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวและประเมินความเข้มแข็งในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน อำเภอกระแสน จังหวัดสงขลา

จากการศึกษาโดยใช้แนวคิดของ ราณี อิศัยกุล (2552) เพื่ออธิบายว่า ทรัพยากรท่องเที่ยวที่สามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้เดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวนั้น ควรมีลักษณะสำคัญ 3 ประการ (หรือเรียกรวมกันว่า 3As) และแนวคิดของ เทิดชาย ช่วยบำรุง (2551) ที่อธิบายองค์ประกอบของทรัพยากรท่องเที่ยวว่าควรมี อย่างน้อย 5 ประการ (หรือ 5As) พบว่าแนวทางการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติในภาพรวมทุกแหล่งที่มีในพื้นที่อำเภอกระแสนั้นควรมีการพัฒนาทางด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในการเดินทาง ควรมีป้ายสื่อความหมายบอกเล่าเรื่องราวที่มาของสถานที่ ควรพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนและอาสาสมัครนำเที่ยวในพื้นที่เพื่อรองรับการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว และควรพัฒนาแหล่งที่พักชุมชนเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการใช้เวลาในพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวมากกว่า 1 วัน เป็นต้น นอกจากนี้การใช้ประโยชน์ในพื้นที่เพื่อการพัฒนาศักยภาพในการรองรับการท่องเที่ยวซึ่งพื้นที่มีหน่วยงานของรัฐดูแลอยู่ ควรมีการขับเคลื่อนในเชิงนโยบายเพื่อให้หน่วยงานที่รับผิดชอบตระหนักถึงความสำคัญในการพัฒนาดังกล่าว และเป็นเจ้าภาพในการตั้งงบประมาณในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ที่มีความพร้อมทางด้านสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานเพื่อการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพและได้มาตรฐานต่อไป ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับ ผลการวิจัยของ วิทยา นวปราชญ์ (2556) ที่ศึกษา การจัดการร่วมในการกำหนดแนวเขตการใช้ที่ดินเพื่อลดปัญหาข้อขัดแย้งในการใช้ประโยชน์พื้นที่ป่าไม้: กรณีศึกษาลุ่มแม่น้ำแม่เตี๊ยะ-แม่ตะ อําเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ และพบว่า การจัดการร่วมในการลด

ข้อขัดแย้งการใช้ประโยชน์พื้นที่ป่าไม้จะต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ประการ คือ 1) กรอบคิดในการดำเนินงานที่สมบูรณ์ 2) กลไกการจัดการที่มีประสิทธิภาพ 3) เครื่องมือในการจัดการร่วม 4) กระบวนการทำงานที่เป็นขั้นตอนอย่างชัดเจน

การพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวประเภทกิจกรรม วัฒนธรรม ประเพณี ควรมีการบรรยายนำชมโดยการฝึกอบรมให้ชุมชนสามารถบอกเล่าเรื่องราวที่น่าสนใจ ตลอดจนควรมีกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้ทดลองทำ เพื่อสร้างแรงจูงใจในการสร้างประสบการณ์ในการท่องเที่ยวเพื่อก่อให้เกิดความทรงจำที่ดี สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2558) ที่อธิบายว่า การให้บริการทางการท่องเที่ยว ที่เน้นการสร้างคุณค่าทางการท่องเที่ยวจากประสบการณ์ของนักท่องเที่ยว มีลักษณะที่สำคัญ 3 ประการ คือ 1) การให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการลงมือทำ 2) ให้นักท่องเที่ยวเข้าใจการพัฒนาวิถีชีวิต วัฒนธรรมธรรมชาติ และระบบนิเวศที่มีความสัมพันธ์กับชุมชน 3) มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เน้นการมีปฏิสัมพันธ์และการมีส่วนร่วมระหว่างนักท่องเที่ยวกับเจ้าบ้าน นอกจากนี้ ควรมีจุดแวะพัก และมีสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ห้องน้ำที่สะอาดและควรมีการพัฒนารูปแบบการนำชมด้วยการให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสเรียนรู้และสัมผัสอย่างใกล้ชิด และ ควรมีการจัดทำป้ายจุดเช็คอินในพื้นที่สำหรับถ่ายภาพ ควรพัฒนาชุมชนให้มีความสามารถในการบรรยายนำชมได้ เพื่อสร้างองค์ความรู้ให้แก่นักท่องเที่ยวได้เกิดความเข้าใจในระหว่างการเดินทาง นอกจากนี้ ผลการศึกษาดังกล่าวยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมศักดิ์ ตันติเศรณี (2559) ที่ศึกษาเกี่ยวกับ “การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของย่านเมืองเก่าในเขตเทศบาลนครสงขลา” และเสนอแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของพื้นที่ย่านเมืองเก่าในเขตเทศบาลนครสงขลา โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ผลการศึกษพบว่า ศักยภาพของย่านเมืองเก่าในเขตเทศบาลนครสงขลา คือ ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวที่ดึงดูดใจ ไม่ว่าจะเป็นสถาปัตยกรรม เมืองเก่าที่สวยงาม มีคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม ส่วนด้านวิถีชีวิตประเพณีของชุมชนมีความน่าสนใจเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของพื้นที่ เป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะถิ่นของชุมชนอำเภอกระแสดินธุ์

2. แนวทางการจัดการร่วมระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวอำเภอกระแสดินธุ์ จังหวัดสงขลา

จากแนวคิดในการจัดการร่วม (Co-management) เป็นกระบวนการที่ต้องเงื่อนไขเป็นพื้นฐานในการพัฒนา โดยเงื่อนไขนั้นประกอบด้วย การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร อิสระและ

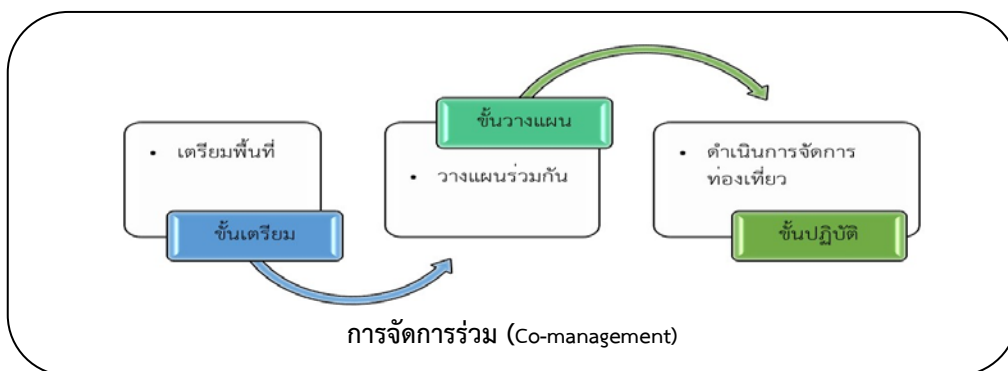
ความสามารถในการจัดการ อิสระในความต้องการและเข้าไปเกี่ยวข้องไม่มีการแบ่งแยกกันในสิ่งแวดล้อม รวมถึงความเชื่อมั่นและเคารพในข้อตกลงร่วมกัน (Borrini-Feyerabend, 2000) ซึ่งการจัดการร่วมระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชนและชุมชน เกิดขึ้นได้โดยแนวทางการจัดทำแผนแม่บท การพัฒนาการท่องเที่ยวอำเภอกระแสนิษฐ์ เป็นการพัฒนาเพื่อยกระดับมาตรฐานการให้บริการด้านการท่องเที่ยว จึงจำเป็นจะต้องบูรณาการในการทำงานโดยให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ ในการจัดการการท่องเที่ยว สอดคล้องกับ Nemes (2005) ที่มีแนวคิดการจัดการแบบบูรณาการ มีความเหมาะสมกับช่วงเวลาในปัจจุบัน และวิถีคิดการผลักดันการพึ่งพาตนเองของประชาชน และชุมชนในด้านต่าง ๆ โดยการจัดการแบบบูรณาการของหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนในการจัดการร่วมการวางแผนให้เกิดเป็นรูปธรรมเชิงปฏิบัติ นำไปสู่การหนุนเสริมให้ชุมชนสามารถขับเคลื่อนกิจกรรมการท่องเที่ยวและการจัดการได้ด้วยตนเอง

การดำเนินการจัดการร่วมจะต้องดำเนินการ ด้วยการจัดตั้งคณะทำงานในระดับอำเภอซึ่งประกอบด้วยส่วนราชการทุกภาคส่วน ภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ (เช่น ชมรมผู้ประกอบการท่องเที่ยว สมาคมการท่องเที่ยวโดยชุมชน สมาคมผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว ในจังหวัดสงขลา และภาคประชาชน ในรูปแบบตัวแทนท่องเที่ยวโดยชุมชน วิสาหกิจชุมชน เพื่อจัดทำแผนการดำเนินงานในการพัฒนาการท่องเที่ยวอำเภอกระแสนิษฐ์ กำหนดเป็นแผนระยะสั้นและระยะยาว เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับแนวคิด ของ Cowling (2548) ที่เสนอการจัดการร่วม ว่าเป็นกระบวนการ ซึ่งให้ความสำคัญน้อยมากในเรื่องผลงานหรือผลของการจัดการร่วม แต่จะให้ความสำคัญมากในเรื่องของกระบวนการทำงานในขั้นตอนการวางแผนการพัฒนา ขั้นตอนที่ 1 การจัดเตรียมพื้นที่ ขั้นตอนที่ 2 การวางแผนการจัดการร่วม และขั้นตอนที่ 3 การปฏิบัติ ในการจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาการท่องเที่ยวอำเภอกระแสนิษฐ์ เพื่อกำหนดกรอบงาน และงบประมาณ โดยแยกส่วนไปตามภารกิจของแต่ละหน่วยงานที่รับผิดชอบ จัดทำข้อตกลงร่วมกัน สามารถจัดทำแผนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแผนพัฒนาบุคลากรในพื้นที่เพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวทั้งในรูปแบบการให้บริการนักท่องเที่ยว การบรรยายนำชมศูนย์เรียนรู้ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับการท่องเที่ยวและบริการนักท่องเที่ยว ผลการศึกษาดังกล่าวยังสอดคล้องกับ บุญตา สืบประดิษฐ์ (2556) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการร่วมในฐานะพื้นที่ต่อรองเพื่อสร้างธรรมาภิบาลท้องถิ่นของเครือข่ายการจัดการทรัพยากร ในจังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า การจัดการร่วม (Co-management) เป็นปฏิบัติการหนึ่งของการจัดการทรัพยากร อันจะนำไปสู่การต่อรองและการจัดสรรทรัพยากร

อย่างเป็นธรรม ระบบการจัดการทรัพยากรร่วมเสมือนเวทีที่ทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีพื้นที่ในการเรียนรู้และต่อรองเพื่อปรับดุลอำนาจในการเข้าถึงสิทธิในการจัดการทรัพยากรของชุมชน โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ 1) ทูทางสังคม 2) กระบวนการในการจัดการร่วม 3) ข้อมูลและเครื่องมือที่ได้รับการยอมรับจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 4) ระเบียบ กติกา หรือกฎหมายที่สอดคล้องกับบริบทเชิงพื้นที่ 5) กระบวนการติดตามของระบบการจัดการร่วม นอกจากนี้ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับงานของ จารุวรรณ ธนะกิจ และ ปานแพร เชาวน์ประยูร อุดมรักษาทรัพย์ (2563) เสนองานวิจัยเรื่อง “การจัดการร่วม: การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนสำหรับการจัดการท่องเที่ยวในอุทยานธรณีโลกสตูล” พบว่า กระบวนการจัดการร่วมในการเสริมสร้างความเข้มแข็ง ประกอบด้วย 1) ขั้นเตรียม เตรียมความพร้อมสำหรับการรองรับนักท่องเที่ยว โดยการคัดเลือกคนในชุมชนที่มีความสามารถ พร้อมที่จะพัฒนาองค์ความรู้ สำหรับการถ่ายทอดให้นักท่องเที่ยว การเป็นผู้นำเที่ยว มีคฤเทศก์ท้องถิ่น 2) ขั้นการวางแผนการจัดการร่วม เป็นการทํางานระหว่างชุมชนกับภาครัฐ เพื่อกำหนดและเลือกกิจกรรมทางการท่องเที่ยว ร่วมคิดร่วมตัดสินใจ การมีเครือข่ายเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 3) ขั้นนำแผนสู่ปฏิบัติ จากการกำหนดกฎ กติกา ภาครัฐและชุมชนต้องทำงานร่วมกันเพื่อประโยชน์จารกทรัพยากรร่วมกัน ภาครัฐเป็นผู้จัดสรรทรัพยากร ชุมชนเป็นผู้ใช้ประโยชน์โดยปฏิบัติตามกฎ กติกา ข้อตกลงกัน รับผิดชอบร่วมกันและร่วมรับผลประโยชน์อย่างเท่าเทียมกันเพื่อนำไปสู่การใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน

6. องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 2. การจัดการร่วม เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวในอำเภอกระแสนธุ์

ความรู้จากการวิจัยครั้งนี้ ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการการพัฒนาการท่องเที่ยวในอำเภอกระแสนี้อย่างยั่งยืน โดยกระบวนการจัดการร่วม มี 3 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นเตรียมการดำเนินงานภาครัฐ ขับเคลื่อนการดำเนินงานภายใต้ กฎหมายที่เกี่ยวข้องของแต่ละหน่วยงาน ภาคเอกชน/ประชาชน ดำเนินการภายใต้กฎหมายที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงาน พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2535 2) แผนงานและข้อตกลงร่วมกันในการจัดการร่วม ภาครัฐ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องร่วมกันจัดทำแผนแม่บทเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอำเภอกระแสนี้อย่างยั่งยืนในทุกมิติในระยะเวลา 5 ปี และ 10 ปี ภาคเอกชน ต้องรวมกลุ่มจัดทำแผนการพัฒนาธุรกิจของตนเองเพื่อเป็นทิศทางในการพัฒนาสอดคล้องกับการขับเคลื่อนภาครัฐเพื่อจัดทำมาตรฐานการบริการ ภาคประชาชน สามารถรวมกลุ่มขับเคลื่อนกิจกรรมการท่องเที่ยว ดำเนินการร่วมกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนในการดำเนินการตามแผนที่ได้กำหนด 3) การจัดทำแผนงานปฏิบัติ ส่วนราชการพัฒนาการท่องเที่ยวร่วมกับชุมชน ให้มีกิจกรรมเยี่ยมชมศูนย์เรียนรู้ กลุ่มวิสาหกิจ เพื่อเกิดความเคลื่อนไหวและสร้างความคุ้นชินกับการบรรยาย นำชมกลุ่มทดลองในรูปแบบของนักเรียนนักศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการนำเที่ยวให้แก่ชุมชน ภาคเอกชน ภาคีเครือข่าย ดำเนินการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมทำ และร่วมประเมินผล นำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน

7. ข้อเสนอแนะ

1. การจัดการร่วมของทุกภาคส่วนในการวางแผนและการจัดการท่องเที่ยว ตลอดจนร่วมจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่
2. การจัดการร่วมของแต่ละภาคส่วนมีบทบาทหน้าที่รับผิดชอบในการวางแผนและพัฒนาการท่องเที่ยว
3. กระบวนการจัดการร่วมมีขั้นเตรียม ขั้นวางแผน และขั้นปฏิบัติ ซึ่งทุกภาคส่วนต้องมีส่วนร่วมในการ ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมรับผิดชอบ และร่วมรับผลประโยชน์

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2558). ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวไทย พ.ศ. 2558-2560. สืบค้นจาก <http://www.tatcontactcenter.com>
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2560). แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560-2564). สืบค้นจาก https://www.mots.go.th/download/article/article_20170320_150102.pdf
- คณะกรรมการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ (ก.บ.จ.). (2561). แผนพัฒนาจังหวัดสงขลา (พ.ศ. 2561-2565) ฉบับทบทวน พ.ศ. 2562. สืบค้นจาก <https://www.songkhla.go.th>
- จรรุวรรณ ธนะกิจ, และ ปานแพร เขาวนประยูร อุดมรักษาทรัพย์. (2563). การจัดการร่วม: การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนสำหรับการจัดการท่องเที่ยวในอุทยานธรณีโลก สตุล (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยแม่โจ้, เชียงใหม่.
- ทิพวรรณ พุ่มมณี. (2546). อุตสาหกรรมท่องเที่ยว (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เทิดชาย ช่วยบำรุง. (2551). การท่องเที่ยวไทยนานาชาติปี พ.ศ. 2551. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนา การท่องเที่ยวไทย.
- บุญตา สืบประดิษฐ์. (2556). การจัดการร่วมในฐานะพื้นที่ต่อรองเพื่อสร้างธรรมาภิบาลท้องถิ่นของเครือข่ายการจัดการทรัพยากรในจังหวัดเชียงใหม่ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- ราณี อธิชัยกุล. (2552). เอกสารประกอบการสอนชุดวิชาทรัพยากรการท่องเที่ยวของไทย หน่วยที่ 1 – 8 (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วิทยา นวปราโมทย์. (2556). การจัดการร่วมในการกำหนดแนวเขตการใช้ที่ดินเพื่อลดปัญหาข้อขัดแย้งในการใช้ประโยชน์พื้นที่ป่าไม้: กรณีศึกษากลุ่มแม่น้ำแม่เตี๊ยะ-แม่แตง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- สมศักดิ์ ตันติเศรณี. (2559). การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของย่านเมืองเก่าในเขตเทศบาลนครสงขลา (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยทักษิณ, สงขลา.

สมาลี สันติพลวุฒิ, โสมสกา เพชรานนท์, และ สมหมาย อุดมวิทิต. (2550). *ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเข้มแข็งของชุมชน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

Borrini-Feyerabend, G. (2000). *Co-management of Natural Resources: Organizing, Negotiating and Learning-Doing*. New York, NY; World Conservation Union.

Cowling, V. (2548). *คู่มือการจัดการร่วม. โครงการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง (CHARM)*.

Wondolleck, Julia M, and Yaffee, Steven, L. *Making Collaboration Work*.

Island Press, Washington D.C. World Commission on Environment and

Development (WCED). 1987. *Our Common Future*. Oxford and New York:

Oxford University Press. สืบค้นจาก

<https://libdoc.dpu.ac.th/thesis/Phakphum.Phan.pdf>

Nemes, G. (2005). *Integrated Rural Development the Concept and Its Operation*.

Budapest: Institute of Economics Hungarian Academy of Science.

World Tourism Organization. (2023). *Tourism Industry*. Retrieved Form

<https://www.unwto.org/>